

ΠΑΙΖΩ ΜΕ ΤΟΝ ΦΡΙΞΟ

και μαθαίνω για το σώμα μου
και τις διαπροσωπικές σχέσεις

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα σεξουαλικής αγωγής
για την προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία

Εικονογράφηση:
Γιώργος Πετρίδης

Περιέχει:

- Θεωρητικό πλαίσιο με το σκεπτικό του προγράμματος
- Το πρόγραμμα εφαρμογής στην τάξη
- Καρτέλες για τις δραστηριότητες

Μαργαρίτα Γερούκη, Έλενα Βιταλάκη,
Αθηνά Τριαματάκη, Δέσποινα Μαυράκη

Παίζω με τον Φρίξο και μαθαίνω για το σώμα μου και τις διαπροσωπικές σχέσεις

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα σεξουαλικής αγωγής
για την προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ
Γιώργος Πετρίδης

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
εφόσον η υπογραφή προβλέπεται από τη σύμβαση.

«Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου».

Εκδόσεις Πατάκη – Βιβλία για εκπαιδευτικούς – Διδακτική Πράξη & Θεωρία
Μαργαρίτα Γερούκη, Έλενα Βιταλάκη, Αθηνά Τριαματάκη, Δέσποινα Μαυράκη
Παίζω με τον Φρίξο και μαθαίνω για το σώμα μου και τις διαπροσωπικές σχέσεις.
Εκπαιδευτικό πρόγραμμα σεξουαλικής αγωγής για την προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία
Εικονογράφηση: Γιώργος Πετρίδης
Υπεύθυνη έκδοσης: Υβόννη Καρύδη
Διορθώσεις: Κατερίνα Βασιλοπούλου
Σελιδοποίηση: Αλέξιος Μάστορης
Copyright® Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη),
ΑΣΦΑΛΗ ΞΕΝΟΙΑΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΡΑ – Α.ΞΕ.Π.Τ / Α.ΧΕ.Ρ.Τ, Μαργαρίτα Γερούκη, Δέσποινα Μαυράκη,
Ελένη Βιταλάκη και Αθηνά Τριαματάκη, 2020
Copyright® για την εικονογράφηση Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη), Αθήνα, 2020
Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2020
Κ.Ε.Τ. Γ995 – Κ.Ε.Π. 568/20
ISBN 978-960-16-8854-1

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),
570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55
Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	7
A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΤΟ ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	9
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
2. ΨΥΧΟΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ	11
3. Η ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΩΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	13
4. ΠΑΙΖΩ ΚΑΙ ΜΑΘΑΙΝΩ ΜΕ ΤΟΝ ΦΡΙΞΟ: ΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ	14
ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ	18
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	19
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	20
B. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ – ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ	21
ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: Γνωριμία με τον Φρίξο	21
ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Το σώμα	24
ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Το άτομο στο κοινωνικό περιβάλλον (Προσωπικός και δημόσιος/κοινωνικός χώρος)	30
ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Διαπροσωπικές σχέσεις	38
ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Κοινωνικές δεξιότητες	46
ΕΝΟΤΗΤΑ 5: Πρόληψη κακοποίησης	55
ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	61

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ωs συγγραφική ομάδα βλέπουμε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα σεξουαλικής αγωγής για παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας που κρατάτε στα χέρια σας ως μια απάντηση της εκπαιδευτικής κοινότητας στο ενδεχόμενο σεξουαλικής κακοποίησης ενός παιδιού. Υποθέσεις σεξουαλικής κακοποίησης αποτελούν το έναυσμα πολλών συζητήσεων, δράσεων και πρωτοβουλιών σε επίπεδο οικογένειας και τοπικής κοινωνίας.

Πιστεύουμε ότι η απάντηση της κοινωνίας στη σεξουαλική κακοποίηση των παιδιών μπορεί και πρέπει να έρθει μέσα από την εκπαίδευση, δηλαδή μέσα από τη συστηματική, οργανωμένη και επιστημονικά τεκμηριωμένη εφαρμογή προγραμμάτων σεξουαλικής αγωγής. Πώς είναι δυνατό να μην κινδυνεύει ένα παιδί όταν δε γνωρίζει για το σώμα του, όταν δεν έχει ακούσει από τους ανθρώπους που το φροντίζουν (γονείς και εκπαιδευτικούς) για τη διαφορά ανάμεσα σε εμφανή και απόκρυφα μέρη του σώματος, ανάμεσα σε κατάλληλη και ακατάλληλη επαφή; Ένα παιδί που δεν έχει συζητήσει για τις μορφές της ανεπιθύμητης σεξουαλικής προσοχής, που δε γνωρίζει όρους όπως «σεξουαλική συναίνεση» ούτε και την ηλικία που τα άτομα θεωρούνται ώριμα να συναινέσουν σε σεξουαλική επαφή; Ένα παιδί που δεν έχει ενημερωθεί με τον πιο υπεύθυνο, εμπεριστατωμένο και παιδαγωγικό τρόπο πως κανένας (ούτε κάποιος από το άμεσο οικογενειακό ή φιλικό του περιβάλλον, όπως συμβαίνει στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων) δεν έχει το δικαίωμα να εμπλέκεται με οποιονδήποτε τρόπο σε σεξουαλικές συμπεριφορές μαζί του ή με άλλα ανήλικα άτομα; Τέλος, πώς είναι δυνατό να μην κινδυνεύει ένα παιδί που δε γνωρίζει ότι, αν κάτι τέτοιο συμβεί, πρώτον, δεν είναι δικό του λάθος και, δεύτερον, υπάρχουν φορείς, άτομα και υπηρεσίες που θα το προστατεύσουν και θα το βοηθήσουν;

Με αυτές τις σκέψεις άρχισε να σχηματίζεται ο Φρίξος, ο μικρός σκαντζόχοιρος που γίνεται φίλος των παιδιών και τους δίνει αφορμές μέσα από το παιχνίδι να μάθουν για το σώμα τους και τις ανθρώπινες σχέσεις. Ο Φρίξος γεννήθηκε με την ενθάρρυνση της δημοτικής

αρχής του Ρεθύμνου και θέλουμε να ευχαριστήσουμε ιδιαίτερα τον δήμαρχο Ρεθύμνου κ. Μαρινάκη Γιώργο και τον αντιδήμαρχο αρμόδιο για θέματα Παιδείας κ. Γεωργαλή Γιώργο για την εμπιστοσύνη και την υποστήριξη που μας έδειξαν όλα αυτά τα χρόνια. Εκφράζουμε τις ευχαριστίες μας και στην κ. Λιονή Μαρία, αντιπεριφερειάρχη Ρεθύμνης, για την πολύτιμη βοήθειά της στην υλοποίηση των δράσεών μας. Όμως ο ΦΡΙΞΟΣ δε θα μπορούσε να ανταποκριθεί στις πραγματικές ανάγκες της εκπαιδευτικής κοινότητας αν κατά την περίοδο δημιουργίας του προγράμματος δεν υπήρχε στενή συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς. Θέλουμε λοιπόν να ευχαριστήσουμε επίσης τόσο τον τ. προϊστάμενο Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Ρεθύμνου κ. Κοντογιάννη Ευστάθιο όσο και την Υπεύθυνη Σχολικών Δραστηριοτήτων κ. Χρόνη Βαρβάρα για τις προσπάθειές τους, τον Σύλλογο Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Ρεθύμνης, καθώς και τις εκπαιδευτικούς Αυγουστάκη Κατερίνα, Δεληβελιώτη Κατερίνα, Δουκέρη Δέσποινα, Καρούμπα Βιβή, Καρολίδου Ευαγγελία, Μαθιουδάκη Νεκταρία, Μποσδελεκίδου Γεωργία, Μαρούλη Ειρήνη, Παλιούρα Μαριάννα, Παναγιωτοπούλου Γιώτα, Πρινωτάκη Μαρία, Σαπουντζή Βασιλική, Σουφλιά Ελένη, Συμεωνίδου Άννα, Φασουλάκη Αντιγόνη, Χαβάκη Μαρία και τον εκπαιδευτικό Σταυρουλάκη Ευάγγελο, που υλοποίησαν το πρόγραμμα στην πιλοτική του φάση στις τάξεις τους και συμμετείχαν ενεργά στην προσπάθεια βελτίωσής του. Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τη γραφίστρια κ. Δήμητρα Παπαδάκη και την κ. Λιλιάνα Γιοβάνοβιτς για τη δημιουργία της κούκλας του Φρίξου, αλλά και την κ. Πέγκυ Φούρκα, η οποία μας χάρισε την αρχική εικόνα του Φρίξου.

Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του προγράμματος **Παίζω με τον Φρίξο και μαθαίνω για το σώμα μου και τις διαπροσωπικές σχέσεις** μάς δόθηκε η δυνατότητα να συνδυάσουμε τις γνώσεις μας δημιουργικά και να χτίσουμε συνεργασίες και σχέσεις με την εκπαιδευτική κοινότητα, τους γονείς και την τοπική κοινωνία. Στο πρόγραμμα αντικατοπτρίζεται η ψυχή της δημιουργικής ομάδας, μιας ομάδας εκπαιδευτικών που έχουν υπομονή, επιμονή, όραμα και πίστη.

Σκοπός του προγράμματος είναι το παιδί να μάθει να αγαπάει, να φροντίζει και να σέβεται το σώμα του και να μπορεί να εναρμονίζεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο κοινωνικών και προσωπικών ηθικών αρχών.

Η συγγραφική ομάδα:

Μαργαρίτα Γερούκη, Έλενα Βιταλάκη, Αθηνά Τριαματάκη, Δέσποινα Μαυράκη

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα κατέκτησε το παγκόσμιο βραβείο

Excellence and Innovation in Sexuality Education WAS2019 από το World Association for Sexual Health.

Α. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΤΟ ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η *σεξουαλικότητα* ως φυσικό, αναπόσπαστο μέρος της ζωής αφορά τη σωματική, συναισθηματική, πνευματική και διαπροσωπική εξέλιξη του κάθε ανθρώπου και θεωρείται ένα ουσιαστικό στοιχείο της αυτοαντίληψης και έκφρασης του ατόμου ως ανθρώπινου όντος. Η βιολογική της διάσταση περιλαμβάνει τα φυσικά χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν τα φύλα. Η ψυχολογική της διάσταση ενσωματώνει στοιχεία προσδιορισμού της ατομικότητας, της αυτοαντίληψης και της ταυτότητας, ενώ η κοινωνικοπολιτιστική της διάσταση δομείται πάνω σε ευρύτερες ιδέες, νοοτροπίες, αξίες που προωθούν συγκεκριμένες στάσεις και συμπεριφορές και εμποδίζουν άλλες (Laniado, 2006). Η σεξουαλικότητα ως χαρακτηριστικό στοιχείο της ανθρώπινης ταυτότητας υπάρχει καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής και εκφράζεται μέσα στο γενικότερο πλαίσιο της κοινωνίας και των κοινωνικών σχέσεων. Ο τρόπος που αντιλαμβανόμαστε τον εαυτό μας ως άρρεν ή θήλυ ή στο βιολογικό φάσμα, καθώς και η σωματική δραστηριότητα μεταξύ μας που περιλαμβάνει μέρη του σώματός μας –κυρίως τα γεννητικά όργανα– για αναπαραγωγικούς σκοπούς, για ευχαρίστηση ή και για τα δύο αποτελούν μέρος της σεξουαλικότητάς μας.

Θα ήταν δύσκολο να αποκόψουμε την εκπαίδευση που επικεντρώνεται σε ζητήματα σεξουαλικότητας και διαπροσωπικών σχέσεων από το ίδιο το σχολείο. Ακόμη και όταν θέματα που αφορούν το σώμα, τις διαπροσωπικές σχέσεις, την αναπαραγωγή, τον έρωτα, τη διαφορετικότητα και άλλα πολλά που εντάσσονται στο πεδίο της σεξουαλικής εκπαίδευσης δε γίνονται αντικείμενο συστηματικής παιδαγωγικής παρέμβασης, όπως συμβαίνει μέχρι τώρα στη χώρα μας (Γερούκι, 2009), ως εκπαιδευτικοί γνωρίζουμε ότι τα ζητήματα αυτά απασχολούν τους μαθητές και τις μαθήτριές μας, είτε πρόκειται για την απορία του παιδιού στο νηπιαγωγείο για το πώς ήρθε στον κόσμο είτε για την απορία του παιδιού στην εφηβεία σχετικά με την «πρώτη φορά». Ως γονείς, από την άλλη μεριά, γνωρίζουμε ότι στο σχολείο τα παιδιά μας μα-

θαίνουν τόσο στην τάξη όσο και το ένα από το άλλο, συζητούν και διαπραγματεύονται τις σχέσεις τους, χαίρονται ή πληγώνονται από συμπεριφορές των συμμαθητών και συμμαθητριών τους, που πολλές φορές αφορούν τη θεματολογία της σεξουαλικής αγωγής.

Ορίζουμε λοιπόν τη *σεξουαλική αγωγή* και την *αγωγή των διαπροσωπικών σχέσεων* ως μια μακροχρόνια, διά βίου διαδικασία προβληματισμού, κατάκτησης πληροφοριών και διαμόρφωσης συμπεριφορών, πεποιθήσεων και αξιών γύρω από την ταυτότητα του φύλου, τις σχέσεις και την οικειότητα. Η αγωγή αυτή πραγματεύεται επίσης θέματα αυτοαντίληψης και εικόνας του σώματος, καθώς και θέματα που αφορούν τους ρόλους των φύλων. Αγγίζει τις βιολογικές, κοινωνικοπολιτισμικές και πνευματικές διαστάσεις της σεξουαλικότητας, που σχετίζονται με τον πνευματικό και συναισθηματικό τομέα και με την ευρύτερη επίδραση της συμπεριφοράς στις διαπροσωπικές σχέσεις (Sexuality Information and Education Council of the US, SIECUS). Στόχος της σεξουαλικής αγωγής είναι η *σεξουαλική υγεία*, δηλαδή η ενδυνάμωση σωματικών, συναισθηματικών και κοινωνικών πλευρών της σεξουαλικότητας με τρόπους που συμβάλλουν στη συνολικότερη ευεξία του ατόμου, καθώς επίσης στην ικανότητα επιλογής στο μέλλον τέτοιας σεξουαλικής και αναπαραγωγικής συμπεριφοράς, που να εναρμονίζεται με ένα ευρύτερο πλαίσιο κοινωνικών και προσωπικών ηθικών αρχών.

Τα σχολικά προγράμματα σεξουαλικής αγωγής και διαπροσωπικών σχέσεων αναπτύσσονται και εφαρμόζονται στο σχολικό περιβάλλον. Κύριος στόχος τους είναι η καλλιέργεια γνωστικών ικανοτήτων και η προώθηση στάσεων και συμπεριφορών που επηρεάζουν θετικά τη σεξουαλική υγεία και ευεξία των μαθητριών και μαθητών. Το ελληνικό Υπουργείο Παιδείας σε έκδοσή του αναφέρει ότι: «[...] το σχολείο, μέσω της Σεξουαλικής Αγωγής, έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει ένα ολοκληρωμένο παιδαγωγικό εργαλείο, το οποίο όχι μόνο θα παρέχει την ορθή πληροφόρηση, αλλά επίσης θα συμβάλλει στη διαμόρφωση υπεύθυνων στάσεων και συμπεριφοράς, αρχίζοντας από την κατανόηση αυτού του ίδιου του εαυτού μας» (Μεράκου κ.ά., 2000: 12).

Σύμφωνα με έκθεση του ευρωπαϊκού προγράμματος SAFE (Wellings & Parker, 2006), η πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών έχουν εντάξει στο εκπαιδευτικό τους σύστημα προγράμματα σεξουαλικής αγωγής είτε μέσω της τυπικής διδακτέας ύλης είτε ως μέρος δραστηριοτήτων υπό μορφή projects εκτός αναλυτικού προγράμματος με συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές και στόχους. Στην Ελλάδα η σεξουαλική αγωγή παρουσιάζεται ως μέρος της Αγωγής Υγείας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση με προσδιορισμένους άξονες και περιεχόμενο.

Β. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ – ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: Γνωριμία με τον Φρίξο

Στόχοι των προκαταρκτικών δραστηριοτήτων είναι τα παιδιά:

- ♦ να εξοικειωθούν με τον ήρωα του προγράμματος (τον Φρίξο τον σκαντζόχοιρο)
- ♦ να δημιουργήσουν ζωγραφιές του Φρίξου
- ♦ να συνδυάσουν την παρουσία του Φρίξου με μια σειρά παιδαγωγικών δραστηριοτήτων στο μέλλον.

⇒ **Υλικά:** Ένα γράμμα και το πορτρέτο του Φρίξου (βλ. καρτέλα «Γνωριμία με τον Φρίξο [1]») σε φάκελο, ένα σκίτσο του Φρίξου (βλ. καρτέλα «Γνωριμία με τον Φρίξο [2]»).

Ο ΦΡΙΞΟΣ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ ΜΑΣ

Η/Ο εκπαιδευτικός φέρνει στην τάξη έναν κλειστό φάκελο. Ο φάκελος έχει παραλήπτη τη συγκεκριμένη τάξη και αποστολέα μόνο ένα όνομα, το όνομα ΦΡΙΞΟΣ. Η/Ο εκπαιδευτικός δημιουργεί στα παιδιά κατάλληλο κλίμα ανυπομονησίας για το γράμμα και τον παραλήπτη:

- ♦ *Ποιος είναι ο Φρίξος;*
- ♦ *Μήπως ξέρει κανένας σας κάποιο Φρίξο;*
- ♦ *Τι θέλει να μας πει και μας στέλνει γράμμα; Να το ανοίξουμε; κ.λπ.*

Μέσα στον φάκελο βρίσκουμε την εικόνα του Φρίξου (βλ. καρτέλα «Γνωριμία με τον Φρίξο [1]») και την παρακάτω επιστολή:

Αγαπημένοι μου φίλοι και φίλες, χεια σας και χαρά σας!

Με λένε Φρίζο και είμαι ένα βκαντζοχοιράκι. Πριν από λίγο καιρό ανακάλυψα στη βιβλιοθήκη του παππού μου κάτι πολύ μα πολύ ενδιαφέρον! Ανακάλυψα ένα βιβλίο με διάφορα παιχνίδια και εικόνες για τα παιδιά. Από το βιβλίο αυτό κατάλαβα ότι εσείς οι άνθρωποι είστε πολύ διαφορετικοί από εμάς τους βκαντζοχοιρους! Εχω γεννηθήκα με πολλά αγκάθια στο σώμα μου. Εσείς όμως έχετε δέρμα μαλακό και με πολύ λίγες τρίχες. Η μαμά μου μου είπε ότι τα παιδιά έχουν μεγάλη καρδιά και μπορούν να είναι καλοί φίλοι με τους βκαντζοχοιρους κι ότι δε φοβούνται τα αγκάθια μας! Απίστευτο! Τότε έχω αποφάσισα να μοιρατώ τα παιχνίδια που βρήκα στη βιβλιοθήκη του παππού μου μαζί σας. Έτσι θα γίνουμε καλύτεροι φίλοι. Από εδώ και μπρος θα σας στέλνω γράμματα με τα παιχνίδια και ελπίζω να τα παίζετε και να διασκεδάσετε. Τι λέτε; Σας αρέσει η ιδέα μου;

Προς το παρόν όμως σας στέλνω ένα πορτρέτο μου.

Με αγάπη,

Ο φίλος σας ο Φρίζος

ΥΓ. Θα χαρώ αν με ζωγραφίσετε. Η μαμά μου λέει ότι εσείς τα παιδιά κάνετε πολύ ωραίες ζωγραφιές, όμως έχω δεν ξέρω να ζωγραφίσω τόσο καλά όσο εσείς. Αν κρεμάσετε τις ζωγραφιές σας στην τάξη, θα έρθω όταν είναι ήσυχα να τις καμαρώσω.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Το σώμα

Στόχοι της ενότητας είναι τα παιδιά:

- ♦ να γνωρίσουν τα μέρη του σώματος και κυρίως τα γεννητικά όργανα, να μάθουν την ονομασία και τη λειτουργία τους
- ♦ να μάθουν τρόπους σωστής φροντίδας και προστασίας των γεννητικών οργάνων
- ♦ να αντιληφθούν τις διαφορές των γεννητικών οργάνων σε σχέση με το φύλο
- ♦ να καταλάβουν τους κοινωνικούς κανόνες γύρω από τα γεννητικά όργανα
- ♦ να αντιληφθούν τη διαφορά ανάμεσα στα δημόσια και στα απόκρυφα μέρη του σώματος.

⇒ **Υλικά:** Ο φάκελος με το νέο γράμμα του Φρίξου, ρυθμική μουσική ή ταμπουρίνο, χαρτί του μέτρου, χρώματα, διάφορα ρούχα ή εικόνες ρούχων (βλ. καρτέλα «Ενότητα 1 | 1.3»), εικόνα με γεννητικά όργανα (βλ. καρτέλα «Ενότητα 1 | 1.2»).

Οι οδηγίες για τις ασκήσεις περιέχονται σε έναν φάκελο με παραλήπτη την τάξη και αποστολέα τον Φρίξο. Είναι καλό να ανοικτεί το γράμμα πριν ξεκινήσει το δίσωρο του προγράμματος, ώστε να διαβαστεί πριν από το διάλειμμα. Αφού ο/η εκπαιδευτικός διαβάσει το γράμμα, ενημερώνει τα παιδιά ότι θα παίξουν τα παιχνίδια που προτείνει ο Φρίξος μόλις επιστρέψουν στην τάξη.

Στο σημείωμα του Φρίξου διαβάζουμε:

Αγαπημένοι μου φίλοι και φίλες, χεια σας και χαρά σας και πάλι!

Είμαι ο Φρίξος. Είδα τις ζωγραφιές σας και μου άρεσαν πάρα πολύ. Είχε δίκιο η μαμά μου. Τα παιδιά ζωγραφίζουν υπέροχα και με πολλή φαντασία. Μου άρεσαν και αυτά που είπατε και χράφατε για μένα! Όπως σας υποχέθηκα, σας στέλνω μερικά παιχνίδια που βρήκα στη βιβλιοθήκη του παππού. Σήμερα θα παίξετε με το σώμα σας και θα μάθετε χι' αυτό. Εχω έχω αγκάθια για να προστατεύομαι, αλλά η μαμά μου λέει ότι εσείς έχετε κάποια πράχ-

ματα που τα λένε ρούχα! Τα δοκίμασα κι εγώ. Πλάκα έχουν! Μ' αρέσουν πολύ. Η μαμά λέει ότι εσείς αλλάζετε τα ρούχα σας, αλλά εγώ δεν αλλάζω τα αγκάθια μου. Λοιπόν, καλή διασκέδαση! Αν σας αρέσουν τα παιχνίδια που θα παίζετε σήμερα, θα ήθελα να μου φτιάξετε στο τέλος ένα μικρό ποίημα για αυτά που μάθατε. Η δασκάλα ή ο δάσκαλός σας μπορεί να σας βοηθήσει. Η μαμά μου λέει ότι οι δάσκαλοι πάντα βοηθάνε τα παιδιά.

Καλή διασκέδαση,
Ο φίλος σας ο Φρίζος

1.1 Ο χορός του σώματος

Αφού σταθούν όλοι σε κύκλο, η/ο εκπαιδευτικός ξεκινά να κινεί με τη συνοδεία της μουσικής ένα μέρος του σώματος. Οι υπόλοιποι πρέπει να μιμηθούν την κίνηση αυτή. Η διαδικασία επαναλαμβάνεται με κίνηση άλλου μέρους του σώματος από κάποιο άλλο παιδί.

Παίρνουμε ένα ταμπουρίνο και παίζουμε αρχικά με το «αργά» και το «γρήγορα». Τα παιδιά κάνουν αντίστοιχα αργό και γρήγορο περπάτημα.

Βασικός κανόνας που θα θέσουμε εξ αρχής είναι ότι, όταν σταματάει το μουσικό όργανο, σταματάνε και τα παιδιά. Κάνουμε μερικές πρόβες για να σιγουρευτούμε ότι κατάλαβαν τον κανόνα και την εναλλαγή «γρήγορα - αργά».

Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι τώρα στο «αργά» τα παιδιά θα περπατούν και στο «γρήγορα» θα κουνούν το μέλος του σώματος που θα τους λέει κάθε φορά (π.χ. χέρι, πόδι, κεφάλι, στόμα, ώμους, λεκάνη...).

Εναλλακτικά, τα παιδιά δουλεύουν σε ζευγάρια, κάνοντας τον καθρέφτη. Τα βάζουμε σε δύο απέναντι σειρές. Η σειρά Α θα είναι οι μαριονέτες και η σειρά Β θα είναι ο καθρέφτης των μαριονετών. Με το που ξεκινάει η μουσική,¹ οι μαριονέτες αρχίζουν να κάνουν κοφτές και αργές κινήσεις, πρώτα με τα χέρια, μετά με το κεφάλι, τα πόδια κτλ., και οι καθρέφτες μιμούνται. Τονίζουμε στα παιδιά ότι οι κινήσεις πρέπει να είναι αργές και ξεκάθαρες για να προλαβαίνει ο καθρέφτης να τις μιμείται.

1. Για παράδειγμα «Το βαλς των χαμένων ονειρών» του Μ. Χατζιδάκι ή το «Dernière Danse» της Indila (στην karaoké instrumental εκδοχή).

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 | 2.2

Δημόσιος και προσωπικός χώρος

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 | 2.2

Δημόσιος και προσωπικός χώρος

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 | 2.3

Χτυπήστε την πόρτα, παρακαλώ!

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 | 2.3

Χτυπήστε την πόρτα, παρακαλώ!

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 | 2.3

Χτυπήστε την πόρτα, παρακαλώ!

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 | 2.3

Χτυπήστε την πόρτα, παρακαλώ!

